

Monika Dembska
Janusz Kuźnieców

2. Temat lekcji: Postawy mieszkańców oblężonej Warszawy we wrześniu 1939 roku¹

Cele kształcenia — wymagania ogólne

Uczeń:

- Odpowiada na proste pytania do tekstu źródłowego,
- Pozyskuje informacje z różnych źródeł, selekcjonuje je i porządkuje,
- Tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym,
- Posługuje się poznanymi pojęciami,
- Współpracuje z innymi — planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.

Cele kształcenia — wymagania szczegółowe

Uczeń:

- Zna pojęcia: patriotyzm, okupacja, mobilizacja, naloty, oblężenie, obrona cywilna, wojna obronna Polski,
- Pamięta daty: 1 września 1939 r., 17 września 1939 r., 27 września 1939 r.,
- Wie, jakie były formy oporu społeczeństwa wobec okupantów,
- Zna postać prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego,
- Rozumie znaczenie poznanych pojęć,
- Pojmuje rolę, jaką pełniła Warszawa w czasie wybuchu II wojny światowej,
- Rozumie potrzebę walki z wrogiem w celu obrony stolicy,
- Pojmuje przyczyny przyjmowania właściwych postaw społecznych przez ludność Warszawy we wrześniu 1939 r.,
- Potrafi poprawnie posługiwać się poznanymi pojęciami,
- Umie napisać krótki tekst na temat postaci lub wydarzenia związanego z obroną Warszawy,
- Jest w stanie wymienić ważne obiekty zniszczone podczas szturmu na stolicę,
- Potrafi opowiedzieć, jak wyglądała obrona Warszawy we wrześniu 1939 r.,
- Umie opisać postawę ludności cywilnej i żołnierzy w oblężonej Warszawie,
- Może wskazać na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę.

Metody

- Rozmowa nauczająca,
- Praca w grupach,
- Praca z tekstem źródłowym,
- Praca z ilustracją,
- Praca z mapą, atlasem.

¹ Lekcja przeznaczona jest dla szkoły podstawowej.

Środki dydaktyczne

- Podręcznik do historii i społeczeństwa dla klasy VI,
- Materiały pomocnicze dla nauczyciela z folderu: IV_WARSZAWA_WRZESIEN_39,
- Komiks *Koniec lata 1939*, Warszawa 2009,
- Fotografie ulic i miejsc w Warszawie z czasów II wojny światowej pochodzące z zasobU Archiwum Państwowego m.st. Warszawy,
- Mapa ścienna przedstawiająca Polskę w okresie II wojny światowej,
- Atlasy historyczne dla szkoły podstawowej,
- Płyta z nagraniem przemówienia radiowego prezydenta Stefana Starzyńskiego,
- Instrukcje z zadaniami dla grup,
- Przyniesione przez uczniów pocztówki i widokówki współczesnej Warszawy.

Przebieg lekcji

1. Wprowadzenie

- Nauczyciel wykonuje czynności organizacyjne i zapisuje temat lekcji na tablicy, następnie przechodzi do powtórzenia wiadomości z poprzednich lekcji dotyczących II wojny światowej. Pracując metodą „burzy mózgów”, uczniowie przypominają, co wydarzyło się 1 września 1939 r. oraz wymieniają państwa, które znalazły się w bloku państw faszystowskich, i te, które należały do bloku państw alianckich, a następnie pokazują je na mapie; wyjaśniają też, dlaczego II wojnę światową nazywamy wojną totalną; wymieniają formy eksterminacji Polaków, które stosowali okupanci niemiecki i radziecki.
- Po krótkiej rekapitulacji nauczyciel prosi, aby uczniowie przyjrzeni się przyniesionym przez siebie pocztówkom i widokówkom współczesnej Warszawy i odpowiedzieli na pytania: czy podoba się im Warszawa i dlaczego? jak wyobrażają sobie obraz stolicy w czasie wojny?

2. Rozwinięcie

- Nauczyciel opowiada, na czym polegała i jak długo trwała wojna obronna Polski oraz jak długo Warszawa broniła się przed hitlerowskim najeźdźcą, następnie wyjaśnia uczniom, czym będą zajmować się na lekcji i w jaki sposób będą pracować.
- Klasa zostaje podzielona na cztery grupy. Każda grupa otrzymuje instrukcje do pracy i kserokopie materiałów źródłowych. Członkowie każdej grupy zapoznają się z otrzymanymi materiałami. W dalszej części lekcji uczniowie przedstawiają wyniki pracy swojej grupy.

3. Podsumowanie

- Na koniec każdej prezentacji nauczyciel podsumowuje ją i dokonuje oceny uczniów. Uczniom może zostać zadana praca domowa w wybranej formie, np. napisanie listu do przyjaciela (wyobraź sobie, że jesteś młodym mieszkańcem Warszawy, który ma napisać list do swojego kolegi z Anglii o trudnościach życia codziennego w mieście we wrześniu 1939 r.) lub wypełnienie kartki z pamiętnika (wyobraź sobie, że jesteś młodym mieszkańcem Warszawy, który ma zapisać w swoim pamiętniku, co wydarzyło się w Warszawie 27 września 1939 r.).

Załączniki

1. Instrukcja dla grupy I

- Proszę wybrać spośród siebie lidera, sekretarza i sprawozdawcę. Lider będzie koordynował pracę całej grupy, sekretarz będzie notował odpowiedzi,

a sprawozdawca przedstawi wyniki pracy grupy. Proszę przeczytać uważnie teksty, które otrzymaliście i odpowiedzieć na pytania znajdujące się w instrukcji. Na pracę macie 15 minut.

– Pytania do źródeł:

1. Na podstawie materiału ilustracyjnego proszę rozpoznać znane miejsca w Warszawie, które uległy zniszczeniu podczas walk z Niemcami, proszę podać ich nazwy.

.....

2. Na podstawie materiału ilustracyjnego i tekstu źródłowego proszę napisać, jakie były widoczne straty w Warszawie, poniesione przez miasto w wyniku agresji wojsk niemieckich.

.....

.....

3. Proszę napisać, jakie ograniczenia dotyczyły ludność stolicy w czasie obrony miasta.

.....

.....

.....

2. Instrukcja dla grupy II

– Proszę wybrać spośród siebie lidera, sekretarza i sprawozdawcę. Lider będzie koordynował pracę całej grupy, sekretarz będzie notował odpowiedzi, a sprawozdawca przedstawi wyniki pracy grupy. Proszę przeczytać uważnie teksty, które otrzymaliście i odpowiedzieć na pytania znajdujące się w instrukcji. Na pracę macie 15 minut.

– Pytania do źródeł:

1. Na podstawie tekstu źródłowego proszę napisać, jaką funkcję powierzono prezydentowi Warszawy Stefanowi Starzyńskiemu na czas obrony Warszawy we wrześniu 1939 r.

.....

2. Kto nadał mu tę funkcję?

.....

3. Proszę podać nazwę instytucji, którą powołał prezydent Starzyński 7 września 1939 r.

.....

4. Proszę wymienić przynajmniej cztery zadania tej instytucji.

.....

.....

.....

.....

3. Instrukcja dla grupy III

– Proszę wybrać spośród siebie lidera, sekretarza i sprawozdawcę. Lider będzie koordynował pracę całej grupy, sekretarz będzie notował odpowiedzi, a sprawozdawca przedstawi wyniki pracy grupy. Proszę przeczytać uważnie teksty, które otrzymaliście i odpowiedzieć na pytania znajdujące się w instrukcji. Na pracę macie 15 minut.

– Pytania do źródeł:

1. Na podstawie materiału ilustracyjnego i tekstu źródłowego proszę napisać, jakie prace wykonywała ludność cywilna w ramach obrony miasta.

.....

2. Proszę wymienić zadania, jakie miał do wykonania Warszawski Robotniczy Komitet Pomocy Społecznej.

.....
.....
.....

3. Proszę napisać, jakimi cechami charakteru odznaczyli się warszawiacy podczas bohaterskiej obrony miasta.

.....
.....
.....

4. Instrukcja dla grupy IV

- Proszę wybrać spośród siebie lidera, sekretarza i sprawozdawcę. Lider będzie koordynował pracę całej grupy, sekretarz będzie notował odpowiedzi, a sprawozdawca przedstawi wyniki pracy grupy. Proszę przeczytać uważnie teksty, które otrzymaliście i odpowiedzieć na pytania znajdujące się w instrukcji. Na pracę macie 15 minut.

- Pytania do źródeł:

1. Na podstawie materiału ilustracyjnego i tekstu źródłowego proszę napisać, jakie zagrożenia dla życia ludności wystąpiły w czasie oblężenia Warszawy we wrześniu 1939 r.

.....
.....
.....

2. Wymień trudności, z jakimi zmagali się na co dzień mieszkańcy stolicy w czasie jej oblężenia.

.....
.....
.....
.....